

ТОП-ТЕМА
стор. 9

ДПС
як сервісна служба.
Чи можливо це?

ActiveLex
LEX Адвокатський Іспит
ПРАГНЕШ БУТИ АДВОКАТОМ?
ГОТУЙСЯ ОНЛАЙН ВЖЕ ЗАРАЗ

ВСЕ ПРО ЗАКОНИ – В ОДНІЙ ГАЗЕТІ!

Юридичний Вісник України

Загальнонаціональна правова газета

www.yvu.com.ua

► № 18–19 (1502–1503)

1–16 травня 2024 року

► стор. 3

Держава — українцям чи українці — державі?...

У НОМЕРІ

Допит та підслідність
Проблемні аспекти
розслідування і судового
розгляду справ
у період воєнного стану

► Стор. 4–5

Ірина Сопілко:
«Чому абітурієнти обирають
юрфак Національного
авіаційного університету?»

► Стор. 6–8

**Політика та право
воєнного часу:**
особливості і виклики

► Стор. 14–16

**Чому довіра
до податкових органів
в Україні гірша,
аніж до судів?**
Про базові «стовпи»
державних доходів
і ще дещо

► Стор. 24

**«Доктрина свавілля»,
або «Принцип верховенства
протиправних актів
органів влади»**
(про внутрішні проблеми
України та шляхи
їх вирішення)

► Стор. 30–33

**Загадки вироку Онищенку,
або Чому НАБУ зупинилося
на піддоріжжі?**

► Стор. 40–42

**Нагадуємо нашим
читачам!**

Триває передплатна кампанія
на 2024-й рік.

Передплата здійснюється
в усіх відділеннях Укрпошти
та безпосередньо в редакції
тижневика (в т. ч. онлайн).

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС:
21615

► Колонка редактора

Держава — українцям чи українці — державі?...

Як відомо, українські консульства, починаючи з 23 квітня, призупинили надання деяких дипломатичних послуг. А нашим співвітчизникам напередодні стало відомо, що листом за підписом першого заступника міністра закордонних справ Андрія Сибіги МЗС наказало керівникам усіх дипломатичних установ України тимчасово призупинити усі консульські дії щодо громадян України призовного віку.

Наразі відомо, що таке рішення ухвалили вже декілька представництв МЗС України. І тут же постає питання, а як же з правами людини? Адже в законі про мобілізацію (№ 10449), який Верховна Рада 11 квітня ухвалила в цілому, є норма, яка передбачає, що чоловіки від 18 до 60 років, які перебувають за кордоном, зможуть отримувати консульські послуги лише за умови наявності військово-облікових документів. Громадяни України за кордоном мають оновити персональні дані, оскільки без військово-облікових документів вони не зможуть оформити закордонний паспорт та скористатися іншими консульськими послугами. За ситуацією на сьогодні консульства в Польщі та Чехії припинили надання послуг чоловікам відповідного віку. Посол України в Польщі Василь Зварич пояснив це наступним чином: держава прагне уточнити кількість своїх громадян призовного віку в інших країнах. За його словами, лише в Польщі є десятки тисяч українців призовного віку, однак ці оцінки «дуже приблизні» і їх треба перевірити. Відтак, точна кількість українців мобілізаційного віку стане відома, коли відповідний закон набуде чинності й кожен українець за кордоном зможе оновити свої дані. Також посол заявив, що український уряд не звертався до польської влади з проханням допомоги в поверненні громадян призовного віку. Водночас заяву Німеччини про дозвіл для українських громадян перебувати в країні без документів, дипломат назвав «суверенним рішенням» кожної країни щодо громадян інших країн. «Ми не можемо нікого змусити. Для нас головне, щоб реалізація мобілізаційного закону була ефективною та прозорою, щоб усі знали, про що йдеться. Тому ми працюємо над тим, аби роз'яснити це нашим громадянам», — говорить Василь Зварич.

А тим часом центр обслуговування громадян «Паспортний сервіс» уже призупинив видавання готових документів у закордонних підрозділах ДП «Документ». Цікаво, що МЗС України миттєво поспішило роз'яснити, що це підприємство не входить до сфери управління міністерства. ДП «Документ» не є частиною системи дипломатичної чи консульської служби. Це — окреме державне підприємство, що входить до сфери управління Державної міграційної служби України. Отже, до всіх негараздів додалося ще й відомче питання. Хоча міністр закордонних справ Дмитро Кулеба повідомив у соцмережі, що доручив диппредставництвам України за кордоном «вжити заходів для відновлення справедливого ставлення до чоловіків мобілізаційного віку». Як було вказано, невдовзі МЗС надасть уточнені роз'яснення щодо порядку отримання консульських послуг у межах законодавства для чоловіків мобілізаційного віку в закордонних дипломатичних установах із наближенням до вступу в дію Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку». Зі сказаного випливає, що в умовах повномасштабної агресії росії головним пріоритетом є захист Батьківщини від знищення. За словами посадовця, чоловік призовного віку, який виїхав за кордон, показав своїй державі, що питання її виживання його не обходить, а потім приходиться і хоче отримати від цієї держави певні послуги. Так не буває, бо в Україні йде війна. Країна захищається від агресора. А обов'язок оновлювати документи в ТЦК існував і до ухвалення нового закону про мобілізацію. «Якщо дехто вважає, що хтось на фронті, воює і віддає своє життя за цю державу, а хтось пересидить за кордоном, але при цьому буде отримувати послуги від цієї держави, то так це не працює», — наголосив Д. Кулеба. Тим часом чимало з українських юристів вважають, що таке рішення порушує не лише права громадян України, а й положення Женевської конвенції та міжнародні зобов'язання України. Отже, держава українцям чи українці державі? В умовах війни первинним питанням, безумовно, є захист суверенітету країни, яка тримається на плечах її громадян. А висновок тут простий: усі ми маємо стати сьогодні на захист суверенітету країни, на захист держави. Держава не зможе забезпечувати права своїх громадян, якщо вона не зможе захистити себе...

P.S. ДП «Документ» відновив видачу паспортів українцям за кордоном.

Віктор КОВАЛЬСЬКИЙ

Ірина Сопілко:

«Чому абітурієнти обирають юрфак Національного авіаційного університету?»

Наш сьогоднішній гість – Ірина Сопілко, виконувачка обов'язків декана Юридичного факультету НАУ, докторка юридичних наук, заслужена юристка України, а ще друг газети і наша багаторічна авторка. Звісно, що розмова піде про справи освітянські, вузівську реформу та все те, чим наразі живе сфера освіти. Отже, почнемо.

– Ірино Миколаївно, розкажіть будь ласка, коли з'явилася ідея створити Юридичний факультет у Національному авіаційному університеті?

– НАУ розпочав підготовку фахівців юридичного спрямування в 2000 році, коли за ініціативи керівників підприємств і установ авіатранспортної галузі було відкрито спеціальність «Правознавство». Набір і підготовку юристів здійснював факультет лінгвістики і права, на базі якого пізніше й було створено юридичний факультет. За час існування Факультет мав різні назви: 2001 р. – юридичний факультет, 2003 р. – Інститут повітряного і космічного права, 2007 р. – Юридичний інститут «Інститут повітряного і космічного права», 2009 р. – Інститут повітряного і космічного права та масових комунікацій, 2010 р. – Юридичний інститут, 2015 р. – Навчально-науковий юридичний інститут, 2019 р. – Юридичний факультет.

Ректорат Національного авіаційного університету був переконаний, що фундаментальна фахова підготовка юриста в поєднанні з вивченням спеціалізованих навчальних дисциплін («Міжнародне повітряне право», «Загальний курс авіаційного транспорту», «Попередження правопорушень на авіатранспорті» тощо й іноземних мов нададуть майбутнім випускникам-юристам багато переваг при працевлаштуванні, адже вони матимуть не лише кваліфікацію юриста за однією зі спеціалізацій, передбачених Міністерством освіти і науки України, а також і додаткову профілізацію в галузі повітряного і космічного права. Таку можливість має тільки єдиний університет в Україні – наш Національний авіаційний університет.

– Які спеціальності на факультеті може обрати майбутній здобувач освіти?

– Зазначу, що сьогодні Юридичний факультет здійснює підготовку та перепідготовку фахівців-юристів за освітніми ступенями «бакалавр», «магістр» за спеціальностями 081 «Право» та 262 «Правоохоронна діяльність». Проте ми не зупиняємося на досягнутому і вже працюємо над відкриттям нової освітньо-професійної програми «ІТ-право» для підготовки здобувачів освіти освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 257 «Управління інформаційною безпекою». Доцільність відкриття нової освітньо-професійної програми зумовлена декількома факторами: по-перше, це відповідність викликам сьогодення, адже цифровізація сьогодні охоплює абсолютно всі сфери людської взаємодії, а відповідно такі відносини потребують детального правового врегулювання з метою забезпечення розбудови сучасної демократичної держави Україна. Так, наприклад, навіть реалізувати повною мірою державну програму «Держава у смартфоні», яку свого часу ініціював Президент В. Зеленський, неможливо без якісного юридичного супроводу. По-друге, це боротьба з країною-агресором правовими методами. Під час ведення гібридної війни проти України з боку РФ а саме, в частині ведення нею інформаційної війни, особливої важливості набуло правове забезпечення інформаційного та кібернетичного простору нашої держави, що також зможуть забезпечити кваліфіковані ІТ-юристи. По-третє, це необхідність більшої прикладної спрямованості в підготовці фахівців, адже аналіз ситуації з працевлаштуванням випускників нашого факультету свідчить про те, що значна

їх частина працює в державних органах (зокрема, Державній авіаційній службі, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації, Міністерстві цифрової трансформації тощо), органах судової гілки влади, в організаціях та на підприємствах, які спеціалізуються на розробці інформаційно-технологічних продуктів і проєктів, або тих, де робота пов'язана із застосуванням ІТ-продуктів та об'єктів інтелектуальної власності, в тому числі безпілотних літальних апаратів.

– Оскільки Ваш факультет є структурним підрозділом найпотужнішого авіаційного закладу вищої освіти в світі, скажіть, будь-ласка, чи проводиться Вами навчальна та науково-дослідна робота в сфері правового забезпечення авіакосмічної галузі?

– Так, звичайно. І вона в нас різнопланова. Перш за все хочу зазначити, що структурною одиницею факультету є кафедра господарського, повітряного та космічного права, на яку покладено в тому числі підготовку майбутніх юристів для авіакосмічної галузі. За змістом своєї діяльності дана кафедра є єдиною в Україні та орієнтована на вивчення теоретичних основ і практичних аспектів міжнародного, європейського і національного повітряного та космічного права, проблем правового регулювання господарсько-правових відносин, зокрема, в період становлення і розвитку авіатранспортної галузі держави.

Що стосується поточної роботи, то слід зазначити, що здобувачі освіти вивчають у нас такі навчальні дисципліни, як: «Міжнародне повітряне право», «Міжнародне космічне право», «Договори в галузі авіації», «Страховання в галузі авіації» тощо. Систематично для здобувачів освіти організовуються та проводяться гостьові лекції, зустрічі з фахівцями у сфері авіації та космічної діяльності. Так, наприклад, нашими стейкхолдерами та партнерами з дослідження проблем у сфері авіації є директор Інституту авіаційного, космічного та кіберправа Кельнського університету, професор, двічі почесний доктор наук Штефан Хобе (Німеччина), генеральний

секретар Іbero-американського інституту авіаційного і космічного права Пабло Наваскес Дакаль (Іспанія), заступник голови Державної авіаційної служби України Ігор Зелінський, заступник директора Міжнародного центру космічного права Наталія Малишева, юрист Державного підприємства «Міжнародний аеропорт «Бориспіль», докторант Інституту авіаційного, космічного та кіберправа Кельнського університету (Німеччина) Катерина Водоласкова, головний технолог Державного підприємства «Міжнародний аеропорт «Бориспіль» та керівник навчального центру з наземного обслуговування аеропорту Ольга Федина й інші.

Якщо говорити про науково-дослідну роботу в сфері правового забезпечення авіакосмічної галузі, то слід зазначити, що наші науково-педагогічні працівники, здобувачі освіти та аспіранти протягом останніх років займаються дослідженням проблем у правовому забезпеченні діяльності аеропортів, авіакомпаній, розробляють правові інструменти щодо протидії екологічним ризикам авіакосмічної діяльності, допомагають органам державної влади, надаючи експертні висновки до законопроектів, реалізовувати завдання України у зв'язку з її входженням у Єдиний повітряний простір ЄС тощо.

– Чи забезпечується на факультеті академічна мобільність здобувачів вищої освіти?

– Беззаперечно забезпечується, адже факультет здійснює освітню діяльність на засадах студентоцентрованого навчання, в основу якого покладено розширення прав і можливостей здобувачів освіти, розробку нових підходів до викладання і навчання, навчальних програм, що формують практичні вміння, навички і компетенції в майбутніх фахівців. У 2022 році факультетом було проведено перший відбір на проект Європейського Союзу Еразмус+ за напрямом КА1: «Навчальна (академічна) мобільність» серед здобувачів освіти англомовного проекту, за результатами якого обрано п'ять осіб з високою успішністю, котрі навчалися в Європейському інституті Саарландського університету (Німеччина). Дану можливість студенти отримали завдяки укладеному договору про співпрацю між Національним авіаційним університетом та Саарландським університетом, ініціатором підписання якого був наш факультет. Сьогодні ми проводимо тісні переговори з Клузьким університетом

імені Бабеша-Бойяї (Румунія), з яким, до речі, в липні 2023 року укладено договір про співробітництво, щодо направлення здобувачів освіти до них на навчання в рамках Програми Еразмус+.

– Чи є в абітурієнтів можливість навчатися англійською мовою на Юридичному факультеті?

– Звісно, як я вже зазначила вище, у 2018 році під час роботи приймальної комісії, ми відкрили перший набір на англомовний проект та успішно його реалізуємо й сьогодні. Результати опитування респондентів англомовного проекту у 2023–2024 навчальному році щодо якості надання освітніх послуг на англомовному проекті дають підстави стверджувати, що на факультеті система внутрішнього забезпечення якості освіти продовжує функціонувати та підтримується на належному рівні.

– Як відомо, одним із важливих видів навчальної роботи є практика здобувачів вищої освіти. Скажіть, будь ласка, де проходять практику студенти Вашого факультету?

- Базами проходження практик здобувачів вищої освіти факультету є:
- Офіс уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;
- Міністерство аграрної політики та продовольства України;
- Вища рада правосуддя;
- Офіс Ради Європи в Україні;
- Державна судова адміністрація України;
- Центральне міжрегіональне управління Державної міграційної служби в Києві та Київській області;
- Центральне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м. Київ);

– Східне міжрегіональне управління Міністерства юстиції України;

– Київський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України;

– Департамент з питань виконання кримінальних покарань;

– Державне підприємство «Антонов»;

– Державне підприємство «Український авіаційний метеорологічний центр»;

– Державна установа «Центр пробації»;

– Міжнародний аеропорт «Київ» (Жуляни) імені Ігоря Сікорського;

– Окремий контрольно-пропускний пункт «Київ» Державної прикордонної служби України;

– Центр німецького права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

– судові органи;

– Національна поліція України, прокуратура та інші правоохоронні органи;

– Ну й, звісно, юридичні фірми, як то адвокатські бюро та об'єднання, зокрема АО «Супрема Лекс», АО «Едуард Багіров та партнери», Юридична фірма «Робінсон Патман» тощо.

Додамо й те, що в лютому цього року ми уклали договори про співпрацю з Національним антикорупційним бюро України та Київським апеляційним судом і вже в травні студенти 4 курсу проходять у цих установах фахову практику.

– Наскільки нам відомо, у Національному авіаційному університеті є свої певні традиції щодо творчих конкурсів, які організовуються та проводяться щорічно органами студентського самоврядування. Розкажіть детальніше про цей напрям і як задіяні в ньому студенти-юристи.

– Студентське життя в НАУ – це незабутні «Квест першокурсника», «Дебют першокурсника», «Кубок ректора», «Студентська весна», різноманітні конкурси, квести, флешмоби, челенджі, фото- і відеоконкурси. А про фестиваль «Студентська весна» в університеті ходять уже справжні легенди... Сорок шість років команди факультетів на сцені Центру культури та мистецтв НАУ демонструють свою харизматичність, креативність, любов до творчості, змагаючись за головний приз – кубок університету, який з року в рік переходить до нових переможців. І найцікавіше те, що за умовами цього конкурсу, якщо одна й та ж команда тричі поспіль здобуває перемогу у фестивалі, то кубок залишається в неї на «вічне зберігання». Так от, команда Юридичного факультету у складі тепер уже наших випускників Андрія Стрілька, Іванни Коваль, Івана Якименка, Аліни Свінціцької, Віктора Святненка, Романа Шандри та Ірини Магльованої протягом 2016-2018 років ставали переможцями даного фестивалю і тепер кубок належить на праві власності нашому факультету. Слід зазначити, що сьогодні більшість із зазначених вище випускників, працюючи за спеціальністю продовжують паралельно займатися творчістю, і ми тепер маємо змогу спостерігати за ними на телевізійному проєкті «Ліга сміху». Тобто, як бачите, не даремно кажуть, що «НАУ ставить на крила»...., дійсно це так.

– Чи проводите Ви моніторинг щодо працевлаштування своїх випускників після закінчення закладу вищої освіти і чи підтримуєте з ними зв'язки?

– Щодо співпраці з нашими випускниками-стейкхолдерами, то хочу зазначити, що ми щороку проводимо опитування серед них щодо працевлаштування після

отримання дипломів та оновлюємо рубрику «Випускники» на нашому офіційному сайті. Багато студентів за сприяння та рекомендацією керівництва факультету починають проходити стажування та працевлаштовуються до наших же випускників, які є успішними адвокатами, займають керівні посади в органах судової гілки влади тощо. Так, наприклад, випускник 2007 року Олег Радченко, який обіймає посаду керівника апарату Київського апеляційного суду та входить до складу Ради роботодавців нашого факультету, є постійним нашим партнером у працевлаштуванні молодих юристів. За його сприяння здобувачі освіти постійно беруть участь в судових засіданнях із розгляду цивільних та кримінальних справ, маючи таким чином можливість наочно поспостерігати за ходом судового процесу в апеляційній інстанції та побачити роботу досвідчених юристів. І саме цей досвід допомагає їм зробити вибір щодо першого свого місця роботи, одним із яких є цей суд. І це я навела тільки а один приклад, оскільки, якщо я говоритиму про співпрацю з усіма нашими випускниками, то це можна зробити окремою рубрикою у вашій газеті.

Хочу зазначити також, що багато наших випускників, які обрали подальшу наукову діяльність, продовжили навчання в аспірантурі НАУ, успішно захистили свої дисертаційні дослідження, отримали наукові ступені й тепер вже самі надають освітні послуги нашим здобувачам. Серед них, можна назвати Оксану Миронець, Ніну Троцюк, Яну Горбатюк, Наталію Жмур.

Додам і те, що також в цьому році нашим факультетом започатковано проєкт «Реалізація випускників-юристів авіаційного закладу вищої освіти», мета якого – висвітлити історію успіху випускників-стейкхолдерів, які працюють у сфері юриспруденції. До започаткування даного проєкту нас надихнула стаття, опублікована вашими колегами у виданні «Юридична газета online» від 26 грудня 2023 року на тему «Вибір клієнта. ТОП-100 юристів України 2023. Юридична спільнота – це насамперед люди». Адже у пере-

лік найкращих юристів України 2023 року увійшов і випускник нашого факультету 2015 року Василь Андрусак. Щомісяця ми публікуємо інформацію про наших успішних випускників і станом на сьогодні таємницями свого професійного становлення зі студентами та майбутніми абітурієнтами вже поділилися Дмитро Форемний – юрист у сфері юридичних інновацій як в Україні, так і на міжнародному рівні та Артур Загрий – голова Звягельської районної ради. Далі буде ще чимало цікавих історій....

– Назвіть, якщо можете, три ключові конкурентні переваги, які мають спонукати абітурієнтів вступити на Ваш факультет?

– Вважаю, що перевагами саме нашого факультету з-поміж інших є: 1) поєднання принципів студентоорієнтованого підходу та практичної складової підготовки фахівців та залучення до освітнього процесу висококваліфікованих фахівців-практиків; 2) набуття компетентностей із вузько-спеціалізованих освітніх компонентів, які дають можливість випускникам здійснювати професійну діяльність в авіаційній галузі та можливість навчання в групах з англійською мовою викладання; 3) наявність налагодженої співпраці з потужною мережею роботодавців та стейкхолдерів, у тому числі авіаційних підприємств.

– Скажіть, будь ласка, де можна отримати більше інформації про Юридичний факультет НАУ?

– Відомості про події факультету можна знайти в таких соціальних мережах, як Facebook, TikTok, Instagram, Telegram та на офіційному сайті Юридичного факультету Національного авіаційного університету, де постійно оновлюється вся інформація. Дізнатися більше про факультет можна звернувшись до Приймальної комісії Національного авіаційного університету, за адресою: м. Київ, просп. Любомира Гузара, 1, тел. (044) 497-41-05, (044) 406-70-38 або безпосередньо в приймальню деканату 1.446, тел. (044) 406-70-35. Сторінки соціальних мереж Юридичного факультету Національного авіаційного університету: <http://law.nau.edu.ua/index.php>; <https://www.facebook.com/groups/LawInstituteNAU>; <https://www.youtube.com/channel/UCGdWjhJ6H-yolEBIf0f3Qw?app=desktop>; <https://web.telegram.org/a/>; <https://www.instagram.com/studrada.law.nau?igsh=bjRxdWM0bzlkCwQ=>; https://www.tiktok.com/@law_nau?_t=8l6YebWitVG&_r=1.